

ROLUL JUCAT DE UNIVERSITATEA DIN CERNĂUȚI ÎN DEZVOLTAREA SLAVISTICII ROMÂNEȘTI

Mârza Radu

lector univ. dr.

*Universitatea Babeș-Bolyai
Facultatea de Istorie și Filosofie*

Lucrarea de față se ocupă de școala de slavistică de la Cernăuți de la sfârșitul sec. al XIX-lea și începutul sec. XX și rolul ei în dezvoltarea slavisticii românești. Premisa de la care se pornește este aceea că în această epocă Universitatea din Cernăuți era parte a sistemului universitar al Monarhiei Austro-Ungare, ceea ce este vizibil în corpul profesoral, cursuri, idei, cărți și studenți. Lucrarea atrage atenția asupra catedrelor universitare de slavistică (catedra de filologie comparată a limbilor slave, catedră de limba și literatura slavă bisericească, catedra de istorie est-europeană și catedra de istorie sud-est-europeană) și asupra celor mai importanți profesori: Emil Kałużniacki, Eugen Kozak, Wladimir Milkowicz. Este evidențiată figura lui Ion Nistor (istoric al Bucovinei și profesor pentru o scurtă vreme la Universitatea din Cernăuți) și Silviu Dragomir (slavist și medievist, student la Universitatea din Cernăuți).

Cuvinte-cheie: slavistică românească, Universitatea din Cernăuți, catedre de studii slave, Bucovina, Moldova.

Nașterea slavisticii românești ca domeniu științific de-sine-stătător este rezultatul unor evoluții și unor acumulări, printre care legăturile internaționale au avut un rol fundamental. Oamenii, ideile și cărțile care au determinat în timp nașterea slavisticii românești s-au maturizat și dezvoltat și prin dialogul purtat cu marile centre ale slavisticii europene, mai cu seamă cu Viena, Praga, Moscova, St. Petersburg, Kiev și, nu în ultimul rând, Cernăuți.

În cercetarea de față mă voi opri asupra Cernăuțiului ca centru al slavisticii în a doua jumătate a secolului al XIX-lea – începutul secolului al XX-lea. Am ales acest subiect nu neapărat pentru că în Bucovina a existat și există o puternică comunitate românească sau pentru apartenența ei la Moldova istorică sau la România interbelică, ci pentru că la Universitatea "Francisco-Josephina" din Cernăuți – una dintre cele mai prestigioase din vechea Monarhie Austro-Ungară – s-a dezvoltat o solidă școală de slavistică și sud-est-europenistică, frecventată de mulți studenți români, dintre care unii au și devenit slaviști. În plus, interesul manifestat de diverși cărturari din Cernăuți pentru vechea istorie românească, în special pentru istoria Moldovei, pentru izvoarele istorice medievale ale acesteia, obligă la luarea lor în considerație. De aceea, prezenta lucrare se va concentra asupra mai multor aspecte: cadrul instituțional (Universitatea și catedrele universitare) – profesorii de slavistică ce au activat la Cernăuți, cursurile și seminariile pe care le-au predat și, nu în ultimul rând, studenții români care au studiat slavistica. Din toate aceste motive, slavistica de la Cernăuți este importantă pentru istoria slavisticii românești. În același timp, nu trebuie să uităm că Cernăuțiul și Bucovina în general au reprezentat un spațiu de întâlnire (în sens politic, administrativ, lingvistic, cultural) a românilor cu slavii – în cazul de față cu ucrainenii [Nistor 1997, 19–36; Livezeanu 1998, 75–77; Hausleitner 2001, 60–68].

Universitatea "Francisco-Josephina" [Norst 1900; Wagner 1975] din Cernăuți, oraș pe atunci capitală a principatului Bucovinei, provincie a Monarhiei de Habsburg, a fost întemeiată în anul 1875 din rațiuni de stat: pentru a celebra un secol de apartenență a

provinciei la Monarhie (după cum se știe, Bucovina a fost anexată de către Imperiul Habsburgic în anul 1774), pentru a consolida din punct de vedere cultural stăpânirea Austriei într-o provincie în care se manifestau câteva grupuri etnice influente, dar și ca răspuns la cererile cercurilor politice bucovinene (germane, rutene, române), care doreau un statut administrativ și juridic comparabil cu al Galiției și o universitate care să o concureze pe cea de la Lvov, creată de Iosif al II-lea la 1784 [Wagner 1996, 65–68, 216–226].

Până la destrămarea Monarhiei Austro-Ungare, școala de slavistică de la Cernăuți s-a raportat la slavistica austriacă, la școala de la Viena (*Wiener Schule*) în primul rând, de care studiile de slavistică de la Cernăuți (precum și cele de la Graz, Innsbruck sau Praga) erau legate pe plan administrativ, prin programele universitare, prin literatura de specialitate și mai ales prin oameni. În continuare, mă voi opri asupra catedrelor universitare, a cursurilor și seminariilor predate și a profesorilor de la Cernăuți, importanți pentru istoria slavisticii.

Încă din anul înființării (1875), catedra de filologie comparată a limbilor slave a fost ocupată de către renumitul slavist de origine polonă (ucraineană) **Emil Kałużniacki** (1845–1914), inițial ca profesor extraordinar, din anul 1878 ca titular. Între anii 1875–1885, a predat cursuri de gramatică paleoslavă, istoria limbii și literaturii sârbe, introducere în mitologia slavă, istoria literaturii ucrainiene, introducere în paleografia slavă, gramatica comparată a limbilor slave, mișcarea literară a slavilor în prima jumătate a secolului al XIX-lea, scrierea glagolitică, istoria filologiei slave, exerciții de seminar [Wagner 1975, 226–227].

Kałużniacki a fost elev al lui Franz Miklosich și autor al unor lucrări de istorie și lingvistică, toponimie, antroponimie referitoare la Polonia, Galiția și Bucovina, a fost editor al unor documente istorice slavone și slave [Norst 1900, 34–35; Jagić 1918, 280–285; Nandriș 1927, 579–582; Mihăilă 1973, 183–184; Wagner 1975, 202–204; Wagner 1996, 74]. A fost în același timp un bun cunoscător al problematicii slavo-române: literatura slavo-română, scrierea chirilică la români, influențe lingvistice reciproce româno-slave. În istoriografia românească, Kałużniacki este cunoscut pentru colaborările sale la realizarea lucrării lui Miklosich, *Über die Wanderungen der Rumunen in den dalmatinischen Alpen und den Karpaten* (Viena, 1879), în care a publicat o analiză asupra elementelor românești prezente în limbile polonă și ruteană. A participat de asemenea la editarea documentelor slave din tomurile I, II și III, îngrijite de Nicolae Densușianu (București, 1890–1892) ale marii colecții *Documentelor privitoare la istoria Românilor* (Colecția "Hurmuzaki"), colaborare pentru care fusese solicitat de Academia Română. A mai publicat documente românești din arhivele Lvovului: *Dokumenta moldawskie i multańskie z archiwum miasta Lwowa* (Lwow, 1878) [Pentru pregătirea acestui corpus, vezi: Damian P. 1957, 288]. Kałużniacki a fost ales membru al Academiei Române în anul 1890 [Rusu 2003, 440]. Rolul lui Emil Kałużniacki a fost să traducă în limba latină diferite documente slave (acte emise de regii Serbiei, tratate politice sau comerciale încheiate de domnitorii Moldovei și ai Țării Românești cu regii Poloniei, acte de danie etc.), traducerile fiind însoțite de scurte note. Este vorba de documente extrase din culegerea *Monumenta Serbica spectantia historiam Serbiae, Bosnae, Ragusii* îngrijită de Franz Miklosich (Viena, 1858), seria *Acta Tomiciana. Sumptibus Bibliothecae*

Kornicensis, care apărea la Poznan, din tomul XXI al periodicului rusesc *Vremennik Obščestva Istorii i Drevnostej Rossijskich*, respectiv documente procurate din Arhivele Imperiale de la Moscova de Nicolae Kretzulescu.

Pentru subiectul lucrării de față, cea mai importantă contribuție a lui Kałužniacki o reprezintă articolul *Kirilovskoe pismo u Rumunî*, publicat în volumul IV al *Enciclopediei filologiei slave* coordonată de Vatroslav Jagić. Este vorba de un articol de sinteză, care abordează cele mai importante probleme ale slavisticii românești a momentului: datarea momentului când au preluat românii limba slavonă și scrierea chirilică, slavonismul în cultura română, apariția primelor texte în limba română, înlocuirea alfabetului chirilic cu cel latin. Partea centrală a articolului o constituie bibliografierea edițiilor de documente slavo-românești, cu comentarii de ordin paleografic și diplomatic [Bogdan 1948].

Începând cu anul 1899, în cadrul Facultății de Teologie a funcționat o catedră de limba și literatura slavă bisericească [Wagner 1975, 201–231; Trebici 1995, 50–52; Wagner 1996, 194]. Cel mai important reprezentant al acestei specializări a fost **Eugen Kozak** (1857–1933), format și el, asemeni lui Kałužniacki, la școala de slavistică vieneză, sub îndrumarea lui Vatroslav Jagić. La Cernăuți a predat cursuri de literatură și gramatică slavă bisericească și exerciții practice de limbă paleoslavă.

A fost autor al unor lucrări de istorie locală și ediții de documente și inscripții din Bucovina [Norst 1900, 48; Mihăilă 1973, 186; Wagner 1975, 218–219; Wagner 1996, 76]: *Die Inschriften aus der Bukovina. Epigraphische Beiträge zur Quellenkunde der Landes- und Kirchengeschichte* (Cernăuți-Viena, 1903), *Die älteste Urkunde des Klosters Putna* (Cernăuți, 1904). A tradus de asemenea o bună parte din documentele cuprinse în culegerea lui Grigore Tocilescu, *534 de documente istorice slavo-române din Țara Românească și Moldova* (București, 1931).

La 9 decembrie 1907, Eugen Kozak a susținut o prelegere inaugurală intitulată *Die Bedeutung des Kirchenslavischen in theoretischer und praktischer Beziehung* [Wagner 1996, 186–195]. Conferința este o trecere în revistă a istoriei culturale a limbii paleoslave, de la epoca chirilo-metodiană până în secolul al XVIII-lea, discutând răspândirea limbii (sunt menționați inclusiv românii din cele două Țări Române și din Transilvania), redacțiile ei (sârbă, bulgară, rusă) și domeniile în care a fost utilizată (biserică, literatură teologică, juridică, beletristică etc.).

O inovație din punct de vedere instituțional a reprezentat-o catedra de istorie est-europeană, fiind prima catedră de acest fel din rândul universităților Europei apusene și centrale ale epocii [Wagner 1996, 67]. La 1898, catedra de istorie *est-europeană* a fost ocupată de **Wladimir Milkowicz (1857–1920)**, care a făcut studii de istorie și slavistică la Cernăuți și Viena și care începând cu anul 1895 predă deja la Cernăuți cursuri de istorie generală medievală și modernă. În același timp, a publicat lucrări de istoria Sileziei, Galiției și Bucovinei, de exemplu *Monumenta confraternitatis Staupigianae leopoliensis* (Lvov, 1895–1898), *Zwei Freskokalender in Woronez und Suczawitz* (Viena, 1898), sau *Geschichte des serbokroatischen Stammes, Polens und Rußlands* (Leipzig, 1905) [Norst 1900, 65; Wagner 1996, 67, 77].

La începutul secolului al XX-lea, lupta politică și națională purtată de diferitele grupuri etnice ale Bucovinei se manifesta și pe plan universitar, fiecare dintre acestea dorind să

ocupe poziții cât mai puternice în Universitatea din Cernăuți. Astfel se explică presiunile făcute de mediile românești din Bucovina pentru crearea unei catedre de istorie a românilor. Presiunile exercitate nu au avut succes, în schimb s-a aprobat crearea unei catedre de *istorie sud-est-europeană*, care la 1912 avea să fie ocupată de istoricul român Ion Nistor.

Format la universitățile din Cernăuți, Viena, München și Leipzig, elev al lui Konstantin Jireček, cu care și-a susținut tezele de doctorat și habilitare la Viena (1909–1911) [Pușcariu 1937, 1–21; Leitsch, Stoy 1983, 53; Mândruț 1997, 341–354] (vezi și contribuțiile lui Mihai-Ștefan Ceaușu și Astrid Agache și Dumitru Agache în vol. *Ion Nistor (1876–1962)*. Volum îngrijit de Al. Zub la împlinirea a trei decenii de la moartea istoricului și omului de stat. Cu tabel cronologic, bibliografie și indice de Mihai-Ștefan Ceaușu. Ed. Universității "A.I. Cuza", Iași, 1993, p. 12–13, respectiv 41–94), istoricul **Ion Nistor** (1876–1962) avea să predea la Viena, timp de două semestre, cursuri de istorie românească și sud-est-europeană. La 1912, în ciuda opoziției unora dintre membrii corpului didactic de la Viena și Cernăuți, a celor germani și ucraineni în special [Pușcariu, 1937, 1–8; Pușcariu 1978, 290; *Scrisori...* 1976, 526; Leitsch, Stoy 1983, 55–59], s-a mutat la Universitatea din Cernăuți, unde a devenit profesor extraordinar la catedra de istorie a Europei de Sud-Est (din 1914 profesor definitiv). Lecția sa de deschidere, intitulată *Die geschichtliche Bedeutung der Rumänen und die Anfänge ihrer staatlichen Organisation*, lansa un adevărat program științific și didactic, pe care l-a urmat cu consecvență în deceniile următoare [Nistor 1913].

După ce în primii ani de activitate publicase lucrări despre legăturile Moldovei cu spațiul polono-ucrainean în perioada medievală [Nistor 1910; Nistor 1911], în preajma și în timpul primului război mondial Ion Nistor își continuă cercetările și publicațiile pe această temă, dar pe un ton militant, concentrându-se asupra unor aspecte fierbinți: problema Bucovinei și Basarabiei, legăturile istorice ale românilor cu ucrainenii, mai precis drepturile istorice ale unora și lipsa de drepturi istorice a celorlalți asupra celor două provincii istorice. Este autorul câtorva cărți dedicate subiectului: *Românii și Rutenii în Bucovina. Studiu istoric și statistic* (București, 1915), *Istoria bisericii din Bucovina și a rostului ei național-cultural în viața Românilor bucovineni* (București, 1916), *Der Nationale Kampf in der Bukowina mit besonderer Berücksichtigung der Rumänen und Ruthenen historisch beleuchtet* (București, 1918), la care se adaugă multe alte articole și studii mai mărunte sau conferințe publice. O asemenea conferință este *Drepturile noastre asupra Hotinului*, susținută la Universitatea Populară din Chișinău (pe care tot el o conducea) în primăvara anului 1918 [Nistor 1918].

În anul 1914, Ion Nistor s-a refugiat împreună cu familia în România și, în contextul intrării României în primul război mondial și al tratatelor diplomatice cu Rusia, Nistor a fost consultat de guvernul român, fiind recunoscut ca specialist în problema relațiilor românilor cu slavii de nord și est. În anul 1918, la sfârșitul războiului, avea să revină la Cernăuți, unde a jucat un rol important în organizarea administrației românești în Bucovina, fiind unul dintre cei mai influenți factori ai procesului de românizare a provinciei: Nistor reprezenta curentul "naționaliștilor integriști", al "românizatorilor", adică a celor care doreau integrarea necondiționată a Bucovinei în România, și denunța *bucovinismul* și pe *homo bucovinensis* [Grecu 1937, 39; Livezeanu 1998, 72–77; Hausleitner 2001, 83–217,

454–458]. A revenit și la universitate, din care o mare parte din cadrele didactice ale epocii anterioare plecaseră sau fuseseră epurate, iar în anul 1920 devenea rectorul ei. În această perioadă, Ion Nistor și-a continuat preocupările istoriografice anterioare, publicând câteva cărți dedicate Moldovei și Bucovinei, dintre care merită menționată *Problema ucraineană în lumina istoriei* (Cernăuți, 1934) [Nistor 1934].

Un alt slavist care trebuie amintit aici, chiar dacă nu a activat la universitate, este **Franz Adolf Wickenhauser** (1809–1891), funcționar austriac la arhivele provinciale de la Cernăuți, unde a cercetat și valorificat sistematic fondurile documentare rezultate de pe urma organizării cadastrale și fiscale a Bucovinei de către administrația austriacă. Deși calitățile sale de istoric au fost considerate drept mediocre, considerându-se că Wickenhauser nu a strălucit prin spirit critic [Iorga îi aprecia metoda selectivă în editarea izvoarelor, cf. Iorga 1903, 30–32; Hasdeu 1891, 42; Wagner 1996, 77–78], marele său merit este acela de a fi publicat aceste fonduri, provenite cel mai adesea de la mănăstiri. Printre lucrările sale se numără monografiile istorice ale mănăstirilor Moldovița, Solca, Humor, Voroneț, Putna, a episcopiei Rădăuțiului, alături de monografiile ale Cernăuțiului și Câmpulungului. Hasdeu a fost printre primii care i-au apreciat munca, în necrologul de la 1891 rostind la adresa lui cuvinte frumoase: "[...] oricât de străin prin naștere, merită pe deplin onorurile unei înmormântări românești [...] măcar bătrânul Neamț iubea adevărul, îl căuta cu stăruință cu mijloacele de care dispunea [...] nu era de loc tendențios și avea pentru poporul român o caldă simpatie" [Hasdeu 1891, 42].

În finalul lucrării, câteva cuvinte despre studenții care au urmat studii de slavistică la Cernăuți. Renumele Universității "Francisco-Josephina" făcea ca facultățile și specializările ei să fie un punct de atracție pentru studențimea din Monarhie, unii studenți, precum Ion Nistor sau Silviu Dragomir, la care mă voi referi mai jos, studiind la mai multe universități. Dintre studenții români, în jurul anului 1900 frecventau Cernăuțiul nu numai bucovinenii, ci și tineri din Transilvania sau chiar din Moldova.

Unul dintre candidații români atrași de Universitatea din Cernăuți a fost hunedoreanul **Silviu Dragomir** (1888–1962). Respins la admiterea de la Institutul Teologic ortodox de la Karlowitz (Sremski Karlovci) dintr-un motiv neașteptat [Instituția și-a declarat caracterul "sârbesc, național și greco-ortodox", iar S. Dragomir nu a fost admis nici în urma intervențiilor de la mitropolia din Sibiu pe lângă patriarhul de la Karlowitz: Șipoș 2002, 30; Rus 2004, 21–22], s-a îndreptat spre Universitatea de la Cernăuți, unde funcționa singura facultate de teologie ortodoxă din Monarhie, facultate cu un corp profesoral foarte bine pregătit. Dragomir a frecventat aici cursuri și seminarii de teologie, istorie și slavistică (dintre profesorii menționați mai sus îi amintesc aici pe Ferdinand Zieglauer von Blumenthal și Sextil Pușcariu), a coroborat pregătirea teologică cu însușirea limbii slavone și a câtorva limbi slave moderne, precum și cu instrumentele de lucru specifice filologiei, împreună cu metoda școlii austriece a muncii cu documentul istoric. Această solidă formație avea să-l ajute în viitoarele sale cercetări dedicate istoriei ecleziastice a românilor din Transilvania și legăturilor lor confesionale cu sârbii și rușii, studiilor de istorie socială sau celor dedicate relațiilor istorice ale românilor și vlahilor sud-dunăreni cu popoarele balcanice [Șipoș 2002, 31–35].

Dintre cursurile de slavistică, menționez următoarele: *Gramatică slavă bisericească, Asupra documentelor cancelariei și bisericii moldovenești, Priviri asupra literaturii slave*

bisericești la slavii de sud, seminarul Exerciții practice în slava bisericească cu interpretare istorică (susținute de Eugen Kozak) și *Teoria despre formarea cuvintelor slave, Gramatica limbii slave bisericești, Capitole deosebite din sintaxa slavonă, Formarea popoarelor slave, Introducere în studiul mitologiei slavilor, Privire asupra literaturii ruse de la Lermontov la Pușkin* (susținute de Emil Kałuźniacki) [Șipoș 2002; vezi și Rus 2004, 21–27].

Încă din studenție, viitorul istoric își va manifesta preocupările științifice, putând fi menționate aici două conferințe susținute în cadrul societății "Junimea" a studenților români din Bucovina: *Influența slavă asupra limbei românești*, respectiv *Influența Rusiei asupra românilor din Ardeal în secolul al XVIII-lea* [Șipoș 2002, 33–34].

În anul 1909, Silviu Dragomir s-a înscris la doctorat la Cernăuți, tot la Facultatea de Teologie, iar un an mai târziu devenea doctor în teologie. În paralel, precum mulți alți studenți care parcurgeau *peregrinatio academica*, frecventează cursuri de istorie și slavistică la Universitatea din Viena (semestrul de iarnă 1909–1910), cu profesori dintre cei mai renumiți ai vremii: Vatroslav Jagić și Konstantin Jireček [Șipoș 2002, 34–35; alte cursuri de slavistică menționate la: Rus 2004, 28–29].

În cuprinsul lucrării, am încercat să arăt că, până în anul 1918, Universitatea din Cernăuți a făcut parte din sistemul universitar al Monarhiei Austro-Ungare, din care făcea parte din punct de vedere administrativ (catedre universitare), al curriculei (planuri de învățământ, cursuri și seminarii), al personalului didactic (profesorii și cariera lor academică) și al circulației studenților.

În același timp, Universitatea din Cernăuți este importantă pentru cultura românească în general, prin mediul academic pe care l-a oferit, prin profesorii români care au predat acolo (spre exemplu filologul Sextil Pușcariu) și prin studenții care au frecventat-o. În ceea ce privește slavistica românească, aceasta a beneficiat cât se poate de efectiv de pe urma "ofertei" de studii slave a celor trei, ulterior patru catedre universitare de la Cernăuți prin prelegerile unor profesori de foarte bună calitate (Emil Kałuźniacki, Eugen Kozak, Wladimir Milkowicz), dar și de pe urma producțiilor lor științifice (numeroase lucrări de medievistică sau ediții de documente istorice). Din aceste motive, Cernăuțiul este o etapă importantă din formația și cariera academică și științifică a unor savanți de felul lui Ion Nistor sau Silviu Dragomir, așa cum am încercat să demonstrez mai sus.

У статті Раду Мирза, доктора філософії, лектора історико-філософського факультету Клузького університету імені Бабеша-Бойяй (Румунія) "Роль, яку відіграв Чернівецький університет у розвитку румунської славістики" говориться про чернівецьку славістичну школу кінця XIX-початку XX ст. та її роль у розвитку румунської славістики. Відправним моментом є факт входження за тієї доби Чернівецького університету до університетської системи освіти Австро-Угорщини, що відображено викладацьким складом, дисциплінами, науковими ідеями, відповідними книжками, студентами. У праці подано відомості про викладачів славістики того часу, що працювали на кафедрах порівняльної граматики слов'янських мов, старослов'янської мови і літератури, східноєвропейської історії, південно- і східноєвропейської історії, зокрема про найвизначніших тодішніх професорів: Емілія (Омеіяна) Калужняцького, Євгена Козака, Владіміра Мікловіча. Виокремлено постать Йона Ністора, історика Буковини та професора протягом нетривалого часу Чернівецького університету, а також Сільвіу Драгоміра, студента Чернівецького університету, відомого славіста та медієвіста.

Ключові слова: румунська славістика, Чернівецький університет, кафедри слов'янської філології, Буковина, Молдова.

В статье Раду Мирза, доктора философии, лектора историко-философского факультета Клужского университета имени Бабеша-Бойяи (Румыния) "Роль Черновицкого университета в развитии славистики" повествуется о славистической школе в Черновцах конца XIX-начала XX вв. и её значении в развитии румынской славистики. Отправным пунктом является факт вхождения на ту пору Черновицкого университета в университетскую систему образования Австро-Венгрии, что отображено преподавательским составом, читаемыми дисциплинами, научными идеями, соответствующими книгами, студентами. В работе подаются сведения о преподавателях славистики того времени, которые работали на кафедрах сравнительной грамматики славянских языков, старославянского языка и литературы, восточноевропейской истории, южно- и восточноевропейской истории, в частности, говорится о самых значительных личностях: Эмиль (Емельян) Калужняцкий, Евген Козак, Владимир Миклович. Отдельно выделена фигура Иона Нистора, историка Буковины и на протяжении небольшого периода времени профессора Черновицкого университета, а также Сильвиу Драгомира, студента Черновицкого университета, известного слависта и медиевиста.

Ключевые слова: румынская славистика, Черновицкий университет, кафедры славянской филологии, Буковина, Молдова.

The present article discusses the school of Slavic Studies in Chernivtsi [Cernăuți] at the turn-of-the-century and its role in the development of Romanian Slavic Studies. The analysis starts from the premise that in this period the University of Chernivtsi was part of the Austro-Hungarian Monarchy's higher-education system, which was visible in the teaching staff, courses, ideas, books, and students. It focuses on the departments of Slavic Studies (comparative philology of Slavic languages, Old Church Slavonic language and literature, East-European history, and Southeast-European history) as well as on the most important professors: Emil Kalužniacki, Eugen Kozak, and Wladimir Milkowicz. It also emphasizes the activity of Ion Nistor (historian of Bukovina and professor at the University of Chernivtsi for a short time) and Silviu Dragomir (slavist and medievalist, student at the University of Chernivtsi).

Key-words: Romanian Slavic Studies, University of Chernivtsi, departments of Slavic Studies, Bukovina, Moldavia.

Bibliografie:

1. *Bogdan Damian P.* Emil Kalužniacki și scrierea chirilică la români // *Românoslavica*, v.I. – Praga, 1948. – P. 11–39.
2. *Bogdan Damian P.* Texte slavo-române în lumina cercetărilor rusești // *Relații romîno-ruse în trecut. Studii și conferințe*. – București: Academia R.P.R. Institutul de Studii Romîno-Sovietic, 1957. – P. 248–291.
3. *Grecu Vasile.* Ion I. Nistor ca istoric // *Omagiul lui Ion I. Nistor. 1912–1937*. – Cernăuți: Tiparul Glasul Bucovinei, 1937. – P. 22–48.
4. *Hasdeu Bogdan Petriceicu.* Wickenhauser // *Revista Nouă*, IV. – 1891, 2–3. – 42 p.
5. *Hausleitner Mariana.* Die Rumänisierung der Bukowina. Die Durchsetzung des nationalstaatlichen Anspruchs Grossrumäniens 1918–1944. – München: R. Oldenbourg Verlag, 2001. – 497 p.
6. *Ion Nistor (1876–1962).* Volum îngrijit de Al. Zub la împlinirea a trei decenii de la moartea istoricului și omului de stat. Cu tabel cronologic, bibliografie și indice de Mihai-Ștefan Ceașu. – Iași: Ed. Universității "Al.I. Cuza", 1993. – 147 p.
7. *Iorga Nicolae.* Note critice asupra culegerilor de documente interne românești. – București: Stabilimentul Grafic I.V. Socecu, 1903. – 34 p.
8. *Jagić Vatroslav.* Emil Kalužniacki // *Archiv für slavische Philologie*. – 1918. – P. 280–285.
9. *Leitsch Walter, Stoy Manfred.* Das Seminar für osteuropäische Geschichte der Universität Wien, 1907–1948. – Wien-Köln-Graz: Hermann Böhlau, 1983. – 304 p.
10. *Livezeanu Irina.* Cultură și naționalism în România Mare, 1918–1930. Traducere din engleză de Vlad Russo. – București: Ed. Humanitas, 1998. – 390 p.
11. *Mândruț Stelian.* Ion I. Nistor, doctor în filosofie al Universității din Viena (1909) // *Anuarul Institutului de Istorie "A.D. Xenopol"*. – XXXIV. – 1997. – P. 341–354.
12. *Mihăilă Gheorghe.* Studii de lexicologie și istorie a lingvisticii românești. – București: Ed. Didactică și Pedagogică, 1973. – 227 p.

13. *Nandriș Grigore*. Emil Kalužniacki [necrolog] // *Codrii Cosminului*, II-III, 1925–1926. – Cernăuți, 1927. – P. 579–582.
14. *Nistor Ion*. Die auswärtigen Handelsbeziehungen der Moldau im XIV., XV. und XVI. – Jahrhundert. Gotha, Friedrich Andreas Perthes, 1911. – 240 p.
15. *Nistor Ion*. Die geschichtliche Bedeutung der Rumänen und die Anfänge ihrer staatlichen Organisation. – Czernowitz: Eigenverlag-Allgemeine Druckerei, 1913. – 22 p.
16. *Nistor Ion*. Die moldauische Ansprüche auf Pokutien. – Wien: in Kommission bei Alfred Hölder, 1910. – 182 p.
17. *Nistor Ion*. Drepturile noastre asupra Hotinului. – Chișinău: Tipografia Românească, 1918. – 31 p.
18. *Nistor Ion*. Problema ucraineană în lumina istoriei. – Cernăuți: Tipografia și editura Glasul Bucovinei, 1934. – 284 p. [Rădăuți: Ed. Septentrion, 1997. – 300 p.]
19. *Norst Anton*. Alma mater Francisco-Josephina. Festschrift zu deren 25-jährigen Bestande. – Czernowitz, 1900. – 133 p.
20. *Pușcariu Sextil*. Câteva scrisori // *Omagiu lui Ion I. Nistor. 1912–1937*. – Cernăuți: Tiparul Glasul Bucovinei, 1937. – P. 1–21.
21. *Pușcariu Sextil*. Memorii. Ediție de Magdalena Vulpe. Prefață de Ion Bulei. Note de Ion Bulei și Magdalena Vulpe. – București: Ed. Minerva, 1978. – 894 p.
22. *Rus Emanuil*. Silviu Dragomir și raporturile româno-slave. Cu o prefață de Onufrie Vințeler. – Cluj-Napoca: Ed. Eikon, 2004. – 325 p.
23. *Rusu Dorina N.* Membrii Academiei Române, 1866–2003. Dicționar. Ediția a III-a, revăzută și adăugită cu un cuvânt înainte de Eugen Simion. – București: Ed. Enciclopedică – Ed. Academiei Române, 2003. – 1149 p.
24. *Scrisori către Ioan Bianu*. Vol. III. Ediție, prefață și note de Marieta Croicu și Petre Croicu. – București: Ed. Minerva, 1976. – 709 p.
25. *Șipoș Sorin*. Silviu Dragomir – istoric. Prefață de Ioan-Aurel Pop. – Cluj-Napoca: Fundația Culturală Română, Centrul de Studii Transilvane, 2002. – 440 p.
26. *Trebici Vladimir*. Facultatea de Teologie din Cernăuți (1875–1940) și importanța sa ecumenică // *Glasul Bucovinei*. – V.II, 1. – Cernăuți-București, 1995. – P. 49–55.
27. *Wagner Rudolf*. Alma Mater Francisco Josephina. Die deutschsprachige Nationalitäten-Universität in Czernowitz. Festschrift zum 100. Jahrestag ihrer Eröffnung 1875. – München: Verlag Hans Meschendorfer, 1975. – 427 p.
28. *Wagner Rudolf*. Vom Halbmond zum Doppeladler. Auswählte Beiträge zur Geschichte der Bukowina und der Czernowitzer Universität "Francisco-Josephina". – Augsburg, Verlag "Der Südostdeutsche", 1996. – 535 p.